

**Verkennde analyse naar de samenstelling van het bestand
arbeidsongeschikte personen in het kader van de WAO,
hun feitelijke werkzaamheid en potentiële inzetbaarheid
op de arbeidsmarkt**

17 juli 2000

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Analyse naar de samenstelling van het bestand en van de nieuwe instroom van arbeidsongeschikte personen resp. van WAO-uitkeringsgerechtigden	4
2.1	Internationale context	4
2.2	Totale bestand van personen met een arbeidsongeschiktheids-uitkering.....	6
2.3	Samenstelling en ontwikkeling van het WAO-bestand	8
2.4	Werkende WAO-ers.....	18
2.5	Samenvatting van de analyse van het WAO-bestand.....	21
3.	Additionele inzetbaarheid van WAO-ers op de arbeidsmarkt.....	23
3.1	Analyse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	23
3.2	Enkele nadere beschouwingen.....	26

Bijlagen [*Elektronisch niet beschikbaar*]

1. Samenstelling WAO-bestand naar sectoren; 1998
2. WAO-uitkeringen naar bedrijfsvereniging; 1990 - 1996
3. ‘Werkende en bemiddelbare arbeidsgehandicapten’, notitie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Tweede Kamer, toegezonden bij brief d.d. 19 november 1999

Verkennde analyse naar de samenstelling van het bestand arbeidsongeschikte personen in het kader van de WAO, hun feitelijke werkzaamheid en hun potentiële inzetbaarheid op de arbeidsmarkt

---

1. Inleiding

In het Najaarsoverleg tussen kabinet en Stichting van de Arbeid op 26 oktober 1999 heeft de Stichting een Nota inzake beperking van het ziekteverzuim en van de instroom in de WAO ¹ aan het kabinet aangeboden als uitvloeisel van een eerdere afspraak om als sociale partners na te gaan op welke wijze een verdere bijdrage geleverd zou kunnen worden aan voorkoming en beperking van ziekteverzuim en aan snellere reïntegratie van arbeidsongeschikte werknemers.

Aangekondigd is toen eveneens dat de Stichting het voornemen had tot een nadere analyse te komen van ontwikkeling en samenstelling van met name het WAO-bestand in het licht van de lopende discussie over de inzetbaarheid van zgn. 'stille reserves'.

In deze notitie is een poging ondernomen om het bestand aan geheel en gedeeltelijk arbeidsongeschikte personen in Nederland en in het bijzonder arbeidsongeschikte werknemers (incl. ambtenaren) nader te analyseren op de kenmerken ervan, op de mate waarin zij thans reeds werkzaam zijn en op de mate waarin arbeidsongeschikte werknemers naar verwachting nog inzetbaar zijn op resp. beschikbaar kunnen komen voor de arbeidsmarkt.

In paragraaf 2. is in eerste instantie een kwantitatieve analyse uitgevoerd naar de samenstelling van het bestand aan arbeidsongeschikte personen en de ontwikkelingen die zich daarin de laatste jaren hebben voorgedaan, in het bijzonder met betrekking tot de WAO-uitkeringsgerechtigden als zijnde de categorie voor wie sociale partners tot op zekere hoogte een mede-verantwoordelijkheid dragen.

Aan de hand van (beperkt) onderzoek dat daarnaar is verricht door met name het Lisv, wordt in par. 2.4 een indruk gegeven van de mate waarin arbeidsongeschikte werknemers met een WAO-uitkering thans (nog) werkzaam zijn.

In paragraaf 3 is een poging gedaan om deels op basis van een (subjectieve) verkenning tot een zeker inzicht te komen wat betreft de reïntegratiekansen van WAO-ers i.c. de kans op een hernieuwde inzet op de arbeidsmarkt. Paragraaf 4 bevat enkele nadere beschouwingen over de uitkomsten.

---

¹ Stichting van de Arbeid, **Nota inzake beperking van het ziekteverzuim en van de instroom in de WAO**, oktober 1999, publikatienr. 5/99

2. Analyse naar de samenstelling van het bestand en van de nieuwe instroom van arbeidsongeschikte personen resp. van WAO-uitkeringsgerechtigden

2.1 Internationale context

Voorzover er internationale gegevens over de mate van arbeidsongeschiktheid beschikbaar zijn, blijkt daaruit dat dit verschijnsel zich naar verhouding in Nederland in aanzienlijker mate voordoet dan in andere landen. (Tabel 1)

Tabel 1 Arbeidsongeschiktheid naar geslacht in enkele landen (arbeidsongeschikten per 1000 verzekerde mannen resp. vrouwen); (1996)

	Arbeidsongeschiktheid per 1000 verzekerden			
	Bestand		Instroom 1996	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Nederland	132	122	10	16
België	55	44	7	8
Duitsland	62	59	10	8
Denemarken	65	93	6	8
Gr. Brittannië	60	28	7	5
Noorwegen	72	96	8	9
Zweden	54	64	5	6
USA	38	29	5	4

Bron: Astri Zie ook Ministerie van Economische Zaken: Toets op het Concurrentievermogen 2000

Bij het beoordelen van deze cijfers dient overigens bedacht te worden dat de regelingen per land zeer verschillend zijn. Zo is Nederland het enige land waar geen onderscheid wordt gemaakt tussen arbeidsongeschiktheid als gevolg van het 'risque professionnel' en het 'risque social'.

Ook vallen personen die in Nederland een WAO-uitkering ontvangen, elders vaak in andere sociale zekerheidsregelingen (bijv. werkloosheidsregelingen). De verschillen in de zgn. i/a-ratio (= de verhouding tussen in-actieven en actieven) tussen de diverse landen zijn dan ook kleiner dan uit deze cijfers naar voren komt. (Tabel 1A)

Tabel 1A i/a-ratio in enkele landen (bevolking van 15 t/m 64 jaar); 1985 en 1997

	1985 (in %)	1997 (in %)
Nederland	44	38
België	58	56
Duitsland	40	48
Frankrijk	42	51
Groot Britannië	37	39
Oostenrijk	45	48
Denemarken	39	43
Zweden	27	38
USA	22	21
Japan		34

Bron: Min. SZW; Sociale Nota 2000, pag. 175

Uit deze cijfers blijkt dat de situatie in Nederland ten opzichte van andere landen in de desbetreffende periode aanzienlijk is verbeterd. Tabel 1B geeft een beeld van de i/a-ratio naar enkele hoofdgroepen van inactiviteit.

Tabel 1B i/a-ratio in enkele landen naar hoofdgroepen van inactiviteit; 1997

	Arbeidsongeschiktheid	Werkloosheid	Overige *	Totaal
Nederland	11	7	20	38
België	7	24	25	56
Duitsland	7	13	28	48
Frankrijk	11	12	28	51
Groot Britannië	10	1	28	39
Oostenrijk	7	7	34	48
Denemarken	10	8	25	43
Zweden	12	11	15	38
USA	8	2	11	21
Japan	5	2	19	26

* Vut-regelingen, ziekte, bijstand e.d. Voor Nederland is terwille van de internationale vergelijkbaarheid de WAJONG opgenomen onder 'Overige'

Bron: Kabinetsnota van 14 april 2000 inzake WAO-maatregelen

2.2 Totale bestand van personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering

De ontwikkeling van het totaal aantal arbeidsongeschikte personen met een uitkering sinds 1990 in Nederland is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2 Ontwikkeling van het totaal aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering²; (1990 - 1999)³

	Aantal arbeidsongeschikte personen (x 1000)	
	Totaal	Totaal (1990 = 100)
1990	881	100
1992	913	104
1994	895	102
1996	855	97
1999	922	105

Bron: SVR; Kroniek van de sociale verzekeringen (november 1993) en Lisv; Kwartaaloverzicht arbeidsongeschiktheid 1999 I - IV (maart 2000)

Na een daling van het aantal arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden vanaf 1992 heeft zich sinds 1996 weer een stijging voorgedaan.

De samenstelling van het bestand arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden naar de situatie in 1998, onderscheiden naar de verschillende bevolkingscategorieën, blijkt uit tabel 3.⁴

² D.w.z. werknemers, overheids personeel, zelfstandigen (WAZ) en jonggehandicapten (Wajong).

³ Deze tabel bevat gegevens over het totaal aantal arbeidsongeschikte personen tot en met 1999. Op het moment van afronding van deze nota waren de meer gedetailleerde gegevens met betrekking tot de samenstelling van het bestand aan arbeidsongeschikten naar diverse kenmerken nog niet bekend. Om die reden bevatten de hiernavolgende tabellen gegevens tot en met 1998.

⁴ Naast het totale aantal van ca. 900.000 arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden (WAO, WAZ en Wajong) zijn er nog ca. 200.000 personen arbeidsongeschikt in de zin van de Wet REA (o.a. personen die minder dan 5 jaar geleden een WAO-uitkering hebben gehad en (voormalig) WSW-geïndiceerden) alsmede naar schatting ca. 200.000 personen van wie op basis van de arbeidsgehandicaptentoets is vastgesteld dat zij in verband met ziekte of gebrek belemmeringen ondervinden bij het verkrijgen of verrichten van arbeid.

Tabel 3 Samenstelling van het bestand arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden naar - categorie; (1990 en 1998)

	Aantal arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden:			
	1990		1998	
	x 1000	In % van het totaal	x 1000	In % van het totaal
Werknemers	633	72%	631	70%
Ambtenaren	91	10%	98	11%
Zelfstandigen	59	7%	58	6%
Vroeggehandicapten	91	10%	118	13%
Overigen	7	1%	-	-
TOTAAL	881	100%	905	100%

Bron: SVR; Kroniek van de sociale verzekeringen (tabel 5.6), november 1993 en Lisv; Kwartaaloverzicht arbeidsongeschiktheid 1998 I - IV

De samenstelling van het bestand aan arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden is in de periode 1990 - 1998 niet substantieel gewijzigd, zij het dat het aandeel van de vroeggehandicapten in het totale bestand enigszins is toegenomen.

De toename van de arbeidsongeschiktheid in absolute aantallen gedurende deze periode wordt dan ook met name veroorzaakt door de groei van het aantal vroeggehandicapten (nl. met 27.000) en (zij het in mindere mate) door arbeidsongeschiktheid onder ambtenaren (met 7.000).

In tabel 4 is de ontwikkeling van het aantal arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden gerelateerd aan de ontwikkeling van de beroepsbevolking naar onderscheiden categorieën in de beroepsbevolking.

Tabel 4 Samenstelling van de beroepsbevolking en het aantal arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden naar categorie; (1990 en 1998)

	1990				1998			
	Beroepsbevolking		Arbeidsongeschikten		Beroepsbevolking		Arbeidsongeschikten	
	x 1000 arbeidsjaren	In %	x 1000	In %	x 1000 arbeidsjaren	In %	x 1000	In %
Werknemers	3883	75%	633	80%	4416	76%	631	80%
Ambtenaren	702	13%	91	12%	663	12%	98	12%
Zelfstandigen	618	12%	59	8%	704	12%	58	8%
Totaal	5203	100%	783	100%	5783	100%	787	100%

Bron: SVR, Kroniek van de sociale verzekeringen (november 1993), Lisv, Kwartaaloverzicht arbeidsongeschiktheid 1998 I - IV (oktober 1999) en CPB, Centraal economisch Plan 1999

Zowel de samenstelling van de beroepsbevolking als van het bestand aan arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden naar (economische) bevolkingscategorie heeft in de periode 1990 - 1998 in feite geen wijziging ondergaan. Het aandeel van de categorie 'werknemers' in het bestand arbeidsongeschikten is wat hoger en dat van 'zelfstandigen' lager in vergelijking met de samenstelling van de beroepsbevolking.

2.3 Samenstelling en ontwikkeling van het WAO-bestand

Het vervolg van deze analyse spitst zich toe op de arbeidsongeschiktheid onder werknemers (incl. ambtenaren), d.w.z. degenen die een WAO-uitkering ontvangen. De groei van het WAO-bestand sinds 1990 in relatie tot die van de beroepsbevolking (excl. zelfstandigen) is weergegeven in tabel 5.

Tabel 5 Ontwikkeling van het aantal WAO-uitkeringen in relatie tot de groei van de onzelfstandige beroepsbevolking (1990 - 1998)

	Aantal WAO-uitkeringen		Onzelfstandige beroepsbevolking		Aantal WAO-uitkeringen in % van de onzelfstandige beroepsbevolking
	x 1000	1990 = 100	x 1000	1990 = 100	
1990	724	100,0	5435	100,0	13,3%
1992	753	104,0	5669	104,3	13,3%
1994	731	101,0	5769	106,1	12,7%
1996	692	95,6	5953	109,5	11,6%
1998	729	100,7	6222	114,4	11,7%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabel 3.1) en CBS, Enquête Beroepsbevolking 1998 (tabel 22 + 27)

Na een daling van het absolute aantal WAO-uitkeringen vanaf 1992 t/m 1996 heeft zich, zoals eerder al geconstateerd, weer een stijging voorgedaan in 1998. Deze stijging leidde, na een daling in de voorafgaande jaren, in 1998 ook opnieuw tot enige stijging van de verhouding tussen het aantal WAO-uitkeringen en de omvang van de onzelfstandige beroepsbevolking.⁵

De toename van de WAO-populatie is vooral het gevolg van de toename van vrouwelijke WAO-gerechtigden. (Tabel 6)

Tabel 6 Toename van WAO-uitkeringsgerechtigden naar geslacht; (1990 - 1998)

	Ontwikkeling aantal WAO-uitkeringsgerechtigden:			
	Mannen		Vrouwen	
	x 1000	1990 = 100	x 1000	1990 = 100
1990	496	100	229	100
1992	501	101	252	110
1994	479	97	252	110
1996	440	89	251	110
1998	440	89	288	126

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabel 5.5) en Kwartaaloverzicht arbeidsongeschiktheid 1998 I - IV (tabel 4.1.3)

⁵ Uit recente gegevens van het Lisv blijkt dat de stijging zich in 1999 heeft voortgezet: eind september bedroeg het aantal WAO-uitkeringen 739.000.

Deze sterke stijging dient overigens ook in relatie te worden gezien met het snel gestegen aandeel van vrouwen in de beroepsbevolking. (Tabel 7)

Tabel 7 Aandeel van vrouwen in het totale bestand WAO-uitkeringsgerechtigden resp. in de werkzame onzelfstandige beroepsbevolking; (1990 - 1998)

	Aandeel vrouwen in bestand WAO-uitkeringsgerechtigden	Aandeel vrouwen in de werkzame onzelfstandige beroepsbevolking
1990	30,2%	35,2%
1992	32,1%	36,6%
1994	32,9%	37,5%
1996	34,8%	38,3%
1998	36,3%	39,7%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabellen 5.8 en 3.1) en CBS, Enquête beroepsbevolking 1998 (tabel 16)

De toename van het aandeel van vrouwen in het WAO-bestand kan derhalve deels verklaard worden uit de toegenomen arbeidsparticipatie onder vrouwen. Deze factor zou echter een stijging kunnen verklaren van 30,2% in 1990 tot 34,1% in 1998. Het verschil met het feitelijk aandeel van 36,3%, t.w. 2,2%-punten, is derhalve het gevolg van andere factoren. Zo'n factor kan bijv. zijn het feit dat vrouwen naar verhouding meer werkzaam zijn in sectoren met grotere risico's op arbeidsongeschiktheid zoals de gezondheidszorg.

Hoewel het aandeel van vrouwen in het WAO-bestand relatief sneller gestegen is (nl. met ca. 20%) dan het aandeel van vrouwen in de werkzame onzelfstandige beroepsbevolking (met bijna 13%), is er nog niet sprake van evenredigheid en ligt het aandeel in het WAO-bestand lager dan op grond van de deelname aan het arbeidsproces in beginsel verwacht zou mogen worden. Het ziet er evenwel naar uit dat daarin de komende jaren verandering zal komen wanneer de samenstelling van de nieuwe instroom in de WAO in ogenschouw wordt genomen. (Tabel 8)

Tabel 8 Nieuwe WAO-uitkeringen naar geslacht; (1990 - 1998)

	Nieuwe WAO-uitkeringen:			
	Aandeel mannen	Aandeel vrouwen	Totaal	Totaal (x 1000)
1990	57%	43%	100%	100,6
1992	55%	45%	100%	88,1
1994	52%	48%	100%	69,3
1996	47%	53%	100%	72,5
1998	44%	56%	100%	99,9

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabel 5.13) en Kwartaaloverzicht Arbeidsongeschiktheid 1998 I - IV (tabel 4.1)

Wanneer deze ontwikkelingen zich in dezelfde mate zouden voortzetten, mag verwacht worden dat omstreeks 2006 er sprake is van een 'evenwicht' wat betreft het aandeel van vrouwen in het WAO-bestand in vergelijking met het aandeel van vrouwen in de werkzame onzelfstandige beroepsbevolking. In die zin zou gesproken kunnen worden van een 'inhaalslag' van vrouwen als gevolg van de veel sterker toegenomen arbeidsparticipatie ten opzichte van mannen. (tabel 9)

Tabel 9 Arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen van 15 - 64 jaar; (1990 en 1998)

	Arbeidsparticipatie:			
	Mannen		Vrouwen	
	1990	1998	1990	198
Bruto articipatie	75%	78%	44%	53%
Netto participatie	71%	75%	39%	49%

Bron: Enquête Beroepsbevolking 1998 (tabel 18)

De bruto participatie (d.w.z. de beroepsbevolking in % van de bevolking) onder mannen steeg met 3 procentpunten tegenover die van vrouwen met 9 procentpunten terwijl de netto participatie (d.w.z. de werkzame beroepsbevolking in % van de bevolking) van mannen toenam met 4 procentpunten tegen 10 procentpunten onder vrouwen.

De verdeling van het aantal WAO-uitkeringen naar gedeeltelijke en volledige arbeidsongeschiktheid is weergegeven in tabel 10.

Tabel 10 WAO-uitkeringen naar gedeeltelijke en volledige arbeidsongeschiktheid; (1990 - 1998)

	Verdeling WAO-uitkeringen naar:		
	Gedeeltelijk arbeidsongeschikt	Volledig arbeidsongeschikt	Totaal (x 1000)
1990	18%	82%	724
1992	20%	80%	753
1994	24%	76%	731
1996	25%	75%	692
1998	30%	70%	729

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabel 5.6) en Kwartaaloverzicht Arbeidsongeschiktheid 1998 I - IV (tabel 4.1.3)

Sinds 1990 is het aandeel gedeeltelijk arbeidsongeschikten in het totale bestand gestaag opgelopen van 18 naar 30%. Gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid komt echter naar verhouding bij mannen vaker voor dan bij vrouwen. (Tabel 11)

Tabel 11 Gedeeltelijke en volledige arbeidsongeschiktheid onder mannen en vrouwen; 1990 - 1997

	Mannen:		Vrouwen:	
	Ged.arbeidsongeschikt	Voll. arbeidsongeschikt	Ged. arbeidsongeschikt	Voll. arbeidsongeschikt
1990	24%	76%	12%	88%
1992	27%	73%	15%	85%
1994	31%	69%	18%	82%
1996	33%	67%	19%	81%
1997	33%	67%	20%	80%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen (tabel 5.8) en Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid jaaroverzicht 1997 (tabel 4.1.3)

Bij de beoordeling van deze cijfers moet bedacht worden dat vrouwen in hogere mate in deeltijd werken dan mannen. Zowel bij mannen als vrouwen is sprake van een groeiend aandeel van gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Hoewel bij vrouwen het aandeel van de gedeeltelijk arbeidsongeschikten lager ligt dan onder mannen, neemt dit aandeel naar verhouding wel sneller toe en wel met 66% (nl. van 12 naar 20%) tegen 37% onder mannen (nl. van 24 tot 33%) in de periode 1990 - 1997.

Wat betreft de nieuwe instroom in de WAO wijken de verhoudingen tussen gehele en gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid thans (i.c. in 1998) nauwelijks af van de verhoudingen zoals die voor het gehele bestand gelden. Dit zou ertoe moeten leiden dat zich naar verwachting in het totale bestand ook geen substantiële wijzigingen meer zullen voordoen wat betreft de samenstelling naar gedeeltelijke resp. volledige arbeidsongeschiktheid.

Tabel 12 bevat de verdeling van WAO-uitkeringsgerechtigden over een langere termijn naar leeftijd.

Tabel 12 Verdeling van WAO-uitkeringsgerechtigden naar leeftijd; (1970 - 1998)

	15 - 25 jr	25 - 35 jr	35 - 45 jr	45 - 55 jr	55 - 65 jr	Totaal
1970	2,0%	6,6%	13,3%	26,6%	51,4%	100%
1980	1,7%	10,0%	16,3%	28,3%	43,6%	100%
1990	1,2%	9,2%	20,0%	30,1%	39,5%	100%
1998	0,7%	7,6%	16,7%	32,9%	42,0%	100%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1997 (tabel 5.10) en Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid jaaroverzicht 1998 (tabel 4.2.2)

Over een periode van ca. 30 jaar hebben zich slechts geleidelijk wijzigingen voltrokken in het WAO-bestand qua leeftijdsverdeling; ca. 75% van het totaal aantal uitkeringsgerechtigden bestond zowel in 1990 als in 1998 uit personen van 45 jaar of ouder, zij het met daarbinnen een aanvankelijk dalend aandeel van de leeftijdscategorie 55 - 65 jaar waarvoor thans overigens een stabilisatie kan worden geconstateerd.

Wel laat de huidige nieuwe instroom een ander beeld zien wat betreft de leeftijdsopbouw. (tabel 13)

Tabel 13 Nieuwe WAO-uitkeringen naar leeftijd en geslacht; 1998

	Nieuw WAO-uitkeringen:	
	Mannen	Vrouwen
< 25 jaar	3,0%	5,9%
25 - 35 jaar	17,6%	28,3%
35 - 45 jaar	25,8%	26,7%
45 - 55 jaar	33,6%	28,5%
> 55 jaar	20,1%	10,5%
Totaal	100%	100%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1999 (tabel 5.9)

Ruim 20% van de nieuwe mannelijke WAO-uitkeringsgerechtigden is jonger dan 35 jaar; onder vrouwen bedraagt dit percentage 34%. Het omgekeerde beeld doet zich voor bij de leeftijdsklasse > 45 jaar. Opvallend aan de andere kant is overigens dat het aantal beëindigde WAO-uitkeringen onder jonge vrouwen relatief aanzienlijk groter is dan bij mannen. (tabel 14)

Tabel 14 Beëindigde WAO-uitkeringen naar geslacht en leeftijd; 1998

	Beëindigde WAO-uitkeringen:	
	Mannen	Vrouwen
< 25 jaar	1%	4%
25 - 35 jaar	8%	20%
35 - 45 jaar	12%	20%
45 - 55 jaar	16%	18%
> 55 jaar	63%	38%
Totaal	100%	100%

Bron: Lisv, Kroniek van de sociale verzekeringen 1999 (tabel 5.12)

Opvallend is eveneens (hetgeen hiermee naar verondersteld mag worden samen hangt) dat het aantal vrouwen van wie de WAO-uitkering wordt beëindigd **vanwege herstel**, naar verhouding eveneens aanzienlijk hoger is dan onder mannen, t.w. ca. 50% tegen 25% onder mannen, zij het dat 'herstel' niet zonder meer betekent dat er ook sprake is van feitelijke reïntegratie c.q. van hervatting van werk. (tabel 15)

Tabel 15 Beëindigde arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ¹⁾ naar reden van beëindiging en geslacht; 1998

Reden beëindiging:	Beëindigde arbeidsongeschiktheidsuitkeringen:	
	Mannen	Vrouwen
Herstel	26,8%	49,9%
Bereiken 65-jarige leeftijd	49,7%	29,7%
Overlijden	15,3%	8,6%
Overige	8,1%	11,8%
Totaal	100%	100%

Bron: Lisv, Kroniek der sociale verzekeringen 1999 (tabel 5.15)

Het gaat hier om het totale aantal arbeidsongeschikte personen (incl. WAZ en Wajong)

Tabel 16 bevat een analyse van de oorzaken als gevolg waarvan werknemers in de WAO belanden naar de situatie in 1999.

Tabel 16 Procentuele verdeling van lopende (per medio 1999) en nieuwe WAO-uitkeringen (1e helft van 1999) naar diagnose en geslacht

Diagnose:	Lopende uitkeringen	Nieuwe uitkeringen
Psychische klachten	31%	34%
Klachten aan het bewegingsapparaat	29%	25%
Overige (uiteenlopende) oorzaken	26%	35%
Onbekende /onvoldoende omschreven klachten	14%	6%
TOTAAL	100%	100%

Bron: Lisv, Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid jaaroverzicht AAW / WAO 1997 resp. 1998 (tabel 4.16 en 5.16 resp. 3.3.2 en 3.1.2)

NB. In afwijking van de overige tabellen bevat deze tabel gegevens over de 1e helft van 1999 en niet over 1998. Reden daarvan is dat sinds 1999 een beter inzicht bestaat in de oorzaken van WAO en de cijfers uit voorafgaande jaren daarvan drastisch afwijken (o.a. wat betreft het aandeel onbekende / onvoldoende omschreven klachten).

Een groot deel van de oorzaken waarom mensen in het verleden in de WAO zijn terecht gekomen, vloeit voort uit gebreken aan het bewegingsapparaat en daarnaast uit psychische klachten (in totaal ca. 60%). De betekenis van beide factoren voor wat betreft de nieuwe instroom in de WAO ligt in dezelfde orde van grootte.

In tabel 17 is het aantal WAO-uitkeringsgerechtigden weergegeven naar de duur van de uitkering.

Tabel 17 WAO-uitkeringsgerechtigden naar geslacht en uitkeringsduur; (1997)

	Procentuele verdeling naar uitkeringsduur:	
	Mannen	Vrouwen
< 1 jaar	5,4%	9,9%
1 - 3 jaar	9,1%	15,1%
3 - 5 jaar	9,4%	10,6%
5 - 10 jaar	28,1%	28,9%
10 - 20 jaar	34,5%	27,2%
> 20 Jaar	13,4%	8,2%
Totaal	100%	100%

Bron: Lisv, Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid Jaaroverzicht AAW / WAO 1997 (tabel 4.1.10)

Wanneer een onderscheid wordt gemaakt tussen een (naar verhouding) korte uitkeringsduur (d.w.z. tot 3 jaar), een middellange uitkeringsduur (tussen 3 en 10 jaar) en een lange uitkeringsduur (> 10 jaar), blijken relatief meer vrouwen ten opzichte van mannen een relatief korte uitkeringsduur te hebben, hebben mannen en vrouwen in vrijwel dezelfde mate een middellange uitkeringsduur en hebben relatief meer mannen een lange uitkeringsduur. De gemiddelde uitkeringsduur voor vrouwen bedroeg 8,8, jaar tegen 10,8 jaar voor mannen.

Tabel 18 geeft een indruk van het aantal arbeidsongeschikten naar opleidingsniveau.

Tabel 18 Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering naar opleidingsniveau; (1960/1996)

Opleidingsniveau:	1990		1996		1990 = 100
	x 1000	In %	x 1000	In %	
Basisonderwijs	251	29%	176	21%	70
MAVO / LBO	166	19%	180	21%	108
HAVO / VWO / MBO	173	19%	202	24%	117
HBO / WO	52	6%	77	9%	148
Onbekend	229	26%	215	25%	94
Totaal	871	100%	851	100%	98

Bron: CBS, Werken en Leren 1997, tabel 6.11

Uit deze cijfers komt naar voren dat er sprake is van een geleidelijke verschuiving in het bestand arbeidsongeschikte personen naar personen met een hogere opleiding.

Daarbij zij aangetekend dat zich ook de invloed doet gelden van het feit dat het gemiddeld opleidingsniveau als zodanig in de loop van de tijd toeneemt.

Verder zij opgemerkt dat deze cijfers niet uitsluitend betrekking hebben op werknemers maar op het totaal aantal arbeidsongeschikte personen.

Ten slotte bevat Bijlage 1 een verdeling van het WAO-bestand naar sectoren.⁶

Bij een beoordeling van deze gegevens dient het volgende bedacht te worden:

- 1) voor een juiste beoordeling dient het aantal WAO-ers in een sector in relatie te worden gezien met het aantal verzekerden in de desbetreffende sector;
- 2) van belang is tevens hoe de feitelijke ontwikkeling op wat langere termijn per sector verloopt.

Wat het eerste aspect betreft is in tabel 19 van enkele sectoren met een in absolute zin hoog aantal arbeidsongeschikten, het arbeidsongeschiktheidsbestand afgezet tegen het aantal verzekerden in de sector. Het aantal arbeidsongeschikten betreft hier overigens niet uitsluitend het WAO-bestand maar tevens het WAZ- en Wajong-bestand.

Tabel 19 Totaal aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en aantal verzekerden in enkele sectoren; 1998

Sector:	Totaal aantal personen met een ao-uitkering (1)	Totaal aantal verzekerden (2)	1 in % van 2
Gezondheidszorg enz.	93.200	933.700	10,0%
Bouwnijverheid	65.400	203.500	32,1%
Metaalnijverheid	45.600	356.100	12,8%
Groothandel	37.000	435.900	10,8%
Detailhandel / Ambachten	44.400	389.100	11,4%
Uitleenbedrijven	31.800	334.400	11,4%
Overheidsdiensten	30.100	141.400	21,3%
TOTAAL (incl. overige sectoren)	904.800	6.509.500	13,9%

⁶ Bron: Lisv, **Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid jaaroverzicht WAO / WAZ / Wajong 1998**, december 1999 Tabel 2.2

Bron: Lisv, Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid jaaroverzicht WAO / WAZ / Wajong 1998, december 1998
tabel 2.2

Uit deze cijfers blijkt dat de bouwrijverheid en de overheidsdiensten in ongunstige zin afwijken van het totaal wat betreft de relatieve omvang van de arbeidsongeschiktheid. Wordt vervolgens ook het tweede aspect wat betreft het verloop van de arbeidsongeschiktheid in de tijd in ogenschouw genomen, zoals in bijlage 2 aangegeven, dan blijkt dat de bouwsector en overheid een relatief gunstiger ontwikkeling laten zien in tegenstelling tot sectoren als detailhandel en ambachten en gezondheidszorg.

2.4 Werkende WAO-ers

Feitelijke kennis over de mate waarin arbeidsongeschikte werknemers thans (gedeeltelijk) werkzaam zijn, is slechts in beperkte mate voorhanden en dan nog grotendeels op basis van schattingen.

Het CBS heeft van 1990 - 1996 cijfers gepubliceerd over de arbeidssituatie van personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. (tabel 20)

Tabel 20 Arbeidssituatie van personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering; 1990 - 1996

	1990		1994		1996	
	x 1000	In %	x 1000	In %	x 1000	In %
Werkend	150	17%	180	20%	180	21%
Niet werkend	494	57%	485	54%	456	54%
Onbekend	227	26%	238	26%	215	25%
Totaal	871	100%	903	100%	851	100%

Bron: CBS, Werken en Leren 1997, tabel 6.11

Hieruit blijkt dat ca. 20% van het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering werkzaam is. Opgemerkt zij hierbij dat:

- het hier het totaal aantal arbeidsongeschikte personen betreft, d.w.z. niet alleen werknemers;
- hieronder ook begrepen zijn degenen die werkzaam in het kader van de WSW;
- van 25% niet bekend is of zij al dan niet werkzaam zijn.

Het Lisv heeft onlangs een eerste onderzoek verricht naar het werken van arbeidsongeschikte werknemers.⁷ Het Lisv heeft een steekproefonderzoek ingesteld onder arbeidsongeschikte werknemers met een uitkeringsduur < 3 jaar alsmede een bestandsonderzoek onder arbeidsongeschikte werknemers met een uitkeringsduur > 3 jaar.

⁷ Lisv, **Werkenden in de WAO**, Hilbrand Bruinsma en Henk de Jongh; oktober 1999

De bevindingen van het Lisv zijn dat ca. 32% van het aantal uitkeringsgerechtigden met een uitkeringsduur < 3 jaar werkzaam zijn en ca. 20% van degenen met een uitkeringsduur > 3 jaar. (tabel 21)

Tabel 21 WAO-uitkeringsgerechtigden met een dienstverband naar de mate van arbeidsongeschiktheid; 1998

	Percentage werkenden t.o.v. uitkeringsgerechtigden:		
	15 - 80% arbeidsongeschikt	80 - 100% arbeidsongeschikt	Totaal
Steekproefonderzoek	65%	15%	32%
Bestandsonderzoek	48%	8%	20%
Totaal	52%	10%	22%

Bron: Lisv, Werkenden in de WAO, oktober 1999

Over het gehele WAO-bestand kan het aantal werkenden worden geschat op ca. 22% ofwel 160.000 personen. Zowel uit het steekproefonderzoek als uit het bestandsonderzoek blijkt dat het percentage werkende gedeeltelijk arbeidsongeschikten veel hoger is dan het percentage werkende volledig arbeidsongeschikten.

Het percentage werkenden is volgens het bestandsonderzoek (> 3 jaar arbeidsongeschikt) lager dan in de steekproef (< 3 jaar arbeidsongeschikt) hetgeen volgens het Lisv-rapport te verklaren valt uit het feit dat naar verwachting het percentage werkenden zal afnemen naarmate de uitkeringsduur langer is. Mannen blijken volgens dit onderzoek voorts vaker een uitkering met een dienstverband te combineren (t.w. 26%) dan vrouwen (t.w. 16%). (tabel 22)

Tabel 22 WAO-uitkeringsgerechtigden met een dienstverband naar geslacht; 1998

	Percentage werkenden t.o.v. uitkeringsgerechtigden:		
	15 - 80% arbeidsongeschikt	80 - 100% arbeidsongeschikt	Totaal
Mannen	53%	12%	26%
Vrouwen	51%	6%	16%
Totaal	52%	10%	22%

Bron: Lisv, Werkenden in de WAO, oktober 1999

Het aanzienlijke verschil tussen mannen en vrouwen blijkt in belangrijke mate terug te voeren op het in geringe mate werkzaam zijn van vrouwen die 80 - 100% arbeidsongeschikt zijn.

Uit het Lisv-onderzoek blijkt voorts dat de variatie tussen leeftijdsklassen wat betreft het aantal werkende arbeidsongeschikten niet groot is met uitzondering van de hoogste en (in iets mindere mate) de laagste leeftijdsklasse. (tabel 23)

Tabel 23 WAO-uitkeringsgerechtigden met een dienstverband naar leeftijd en mate van arbeidsongeschiktheid

	Percentage werkenden t.o.v. uitkeringsgerechtigden:	
	15 - 80% arbeidsongeschikt	80 - 100% arbeidsongeschikt
< 25 jaar	68%	19%
25 - 35 jaar	61%	16%
35 - 45 jaar	61%	13%
45 - 55 jaar	60%	11%
55 - 65 jaar	34%	7%
Totaal	52%	10%

Bron: Lisv, Werkenden in de WAO, oktober 1999

Zoals blijkt uit tabel 24 zijn mannen in alle leeftijdscategorieën relatief meer werkzaam dan vrouwen; naarmate de leeftijd hoger is, neemt dit verschil ook toe.

Tabel 24 WAO-uitkeringsgerechtigden met een dienstverband naar leeftijd en geslacht

	Percentage werkenden t.o.v. uitkeringsgerechtigden:	
	Mannen	Vrouwen
< 25 jaar	29%	26%
25 - 35 jaar	34%	28%
35 - 45 jaar	39%	25%
45 - 55 jaar	34%	17%
55 - 65 jaar	16%	6%
Totaal	26%	16%

Bron: Lisv, Werkenden in de WAO, oktober 1999

2.5 Samenvatting van de analyse van het WAO-bestand

1. De groei van het totaal aantal arbeidsongeschikte personen in de periode 1990 - 1998 van 881.000 tot 905.000 is veroorzaakt door de toename van het aantal vroeggehandicapten (Wajong) met 27.000 en het aantal arbeidsongeschikte ambtenaren met 7.000. Het aantal arbeidsongeschikte werknemers is iets gedaald en wel van 633.000 tot 631.000 evenals het aantal arbeidsongeschikte zelfstandigen (Waz) van 59.000 tot 58.000.⁸
In de eerste 3 kwartalen van 1999 heeft zich overigens een verdere stijging van het aantal WAO-uitkeringsgerechtigden voorgedaan van 729.000 tot 739.000.
2. De samenstelling van het totale bestand arbeidsongeschikte personen naar werknemers, ambtenaren en zelfstandigen heeft in de periode 1990 - 1998 geen substantiële wijziging ondergaan.
3. Het aantal arbeidsongeschikte werknemers (incl. ambtenaren) in relatie tot de omvang van de onzelfstandige beroepsbevolking is in de periode 1990 - 1998 gedaald van 13,3% tot 11,7%. In 1996 was dit percentage nog iets lager, t.w. 11,6%.
4. Het per saldo vrijwel gelijk gebleven aantal WAO-uitkeringsgerechtigden in deze periode is de resultante van enerzijds een forse daling van het aantal mannelijke WAO-uitkeringstrekkers (met 11%) en anderzijds een sterke stijging van het aantal vrouwelijke WAO-uitkeringstrekkers (met 26%).
5. Deze sterke stijging onder vrouwen kan voor 2/3e deel toegeschreven worden aan een grotere arbeidsparticipatie. Voor het resterende 1/3e deel is dit een gevolg van andere factoren zoals het veelvuldig werkzaam zijn van vrouwen in bepaalde risicovolle sectoren als de gezondheidszorg.
6. Van de nieuwe instroom in de WAO is thans 34% van de vrouwen < 35 jaar tegen 21% van de mannen. Daarentegen is 24% van de vrouwen van wie de WAO-uitkering wordt beëindigd < 35 jaar tegen slechts 9% van de mannen. Van 50% van de vrouwen van wie de uitkering wordt beëindigd, is dat vanwege herstel tegen slechts 27% van de mannen.
7. 31% van het totaal aantal WAO-ers is arbeidsongeschikt vanwege psychische klachten en 29% vanwege gebreken aan het bewegingsapparaat.
8. Er is sprake van een geleidelijke verschuiving in het totale bestand arbeidsongeschikte personen van lager naar hoger opgeleiden, mede als gevolg van het stijgende opleidingsniveau van de beroepsbevolking als geheel.

---

⁸ In 1990 waren er voorts nog 7000 arbeidsongeschikte personen in de categorie 'overigen'

9. Er is sinds 1990 sprake van een structureel groeiend aandeel van gedeeltelijk arbeidsongeschikten in het WAO-bestand, zowel bij mannen (t.w. 33% versus 67%) als vrouwen (t.w. 20% versus 80%). Mogelijk is, gelet op de verhoudingen tussen gedeeltelijke en volledige arbeidsongeschiktheid zoals die voorkomt in de nieuwe instroom, thans een situatie bereikt waarin zich geen substantiële wijziging meer in deze verhouding zal voordoen.
10. De gemiddelde uitkeringsduur van vrouwen in de WAO bedroeg in 1997 8,8 jaar tegen die van mannen 10,8 jaar.
11. Er bestaan grote verschillen in de ontwikkeling van arbeidsongeschiktheid naar sectoren / bedrijfsvereniging. Deed zich in de periode 1990 - 1996 in totaal een daling voor van het aantal arbeidsongeschikte werknemers van (1990 =) 100 naar 96: als ene uiterste deed zich in de BV Metaalindustrie een daling voor van 100 tot 80 en als andere uiterste een stijging in de BV Vervoer van 100 naar 127.
12. Uit Lisv-onderzoek blijkt dat 22% van de WAO-ers feitelijk (gedeeltelijk) werkzaam is; onder mannen bedraagt dat percentage 26% en onder vrouwen 16%.
13. Van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte WAO-ers (15 - 80%) is 52% gedeeltelijk werkzaam; van de volledig arbeidsongeschikte WAO-ers is dat 10%. 68% van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte WAO-ers < 25 jaar is werkzaam, 60% van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte WAO-ers tussen 25 en 55 jaar en 34% van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte WAO-ers > 55 jaar.

3. Additionele inzetbaarheid van WAO-ers op de arbeidsmarkt

In paragraaf 3. is aan de hand van onderzoeksgegevens van het Lisv een beeld gegeven van de mate waarin WAO-uitkeringsgerechtigden thans feitelijk werkzaam zijn. In het verlengde daarvan kan de vraag worden gesteld welk deel van de huidige WAO-populatie in beginsel nog inzetbaar is in het arbeidsproces.

Anders geformuleerd: wat is de mogelijke omvang van de 'stille reserves' onder WAO-ers?

3.1 Analyse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft bij brief van 19 november 1999 de Tweede Kamer een notitie doen toekomen waarin op de hierboven geformuleerde vraag nader wordt ingegaan.⁹ Daarbij is tevens gebruik gemaakt van de notitie van het Lisv zoals besproken in paragraaf 3.

In het onderzoek van het ministerie zijn een aantal data-bestanden gekoppeld en wordt tevens gebruik gemaakt van onderzoeksuitkomsten resp. ramingen van TNO Arbeid.

---

⁹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, **Werkende en bemiddelbare arbeidsgehandicapten**, Zie Bijlage 3

In de notitie wordt geconstateerd dat er naar schatting ca. 1,3 miljoen arbeidsgehandicapten zijn, d.w.z. ca. 900.000 WAO-, WAZ- en Wajong-uitkeringsgerechtigden, ca. 200.000 personen die korter dan 5 jaar geleden een WAO-uitkering hebben gehad en ca. 200.000 personen van wie op basis van de arbeidsgehandicapten toets is vastgesteld dat zij in verband met ziekte of gebrek belemmeringen ondervinden bij het verkrijgen of verrichten van arbeid.

Van deze 1,3 miljoen zijn naar schatting 350.000 - 500.000 thans reeds (gedeeltelijk) werkzaam. Zoals in paragraaf 3 aangegeven, heeft het Lisv een schatting gemaakt van het aantal WAO-uitkeringsgerechtigden dat betaalde arbeid verricht. Conclusie daarvan was dat 22% van de WAO-populatie een betaald dienstverband heeft, d.w.z. ca. 160.000 personen van wie 110.000 gedeeltelijk en 50.000 volledig arbeidsongeschikten.

Volgens een schatting van TNO Arbeid bedraagt het aantal werkende Wajong-uitkeringsgerechtigden 20.000 - 35.000; het aantal werkende WAZ-uitkeringsgerechtigden wordt geraamd op 10.000 - 15.000.

De resultaten van de becijferingen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn samengevat in tabel 25.

Tabel 25 Totaal aantal arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden, aantal reeds werkende en nog bemiddelbare arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigden

	Totaal aantal	van wie reeds werkzaam:	naar verwachting nog bemiddelbaar:
WAO-uitkeringsgerechtigden:			
- ged. arbeidsongeschikt	216.000	111.000	
- voll. arbeidsongeschikt	513.000	49.000	
WAZ-uitkeringsgerechtigden	58.000	10 - 15.000	
Wajong-uitkeringsgerechtigden	118.000	20 - 35.000	
Totaal	905.000	190 - 210.000	31 - 40.000

Uit de notitie blijkt derhalve dat van alle WAO-uitkeringsgerechtigden naar verwachting nog slechts maximaal 40.000 bemiddelbaar zijn, d.w.z. additioneel inzetbaar op de arbeidsmarkt.

Dit aantal van 31000 - 40000 nog bemiddelbare personen in het WAO-bestand is ontleend aan een onderzoekspublicatie van het Lisv.¹⁰ In dit onderzoek zijn Lisv-gegevens over de samenstelling van het

¹⁰ Het betreft een in opdracht van het Lisv door NIA TNO uitgevoerd onderzoek in samenwerking met

WAO-bestand gecombineerd met de uitkomsten van epidemiologisch onderzoek waarbij personen een half jaar na einde wachttijd worden benaderd voor een grotendeels gestandaardiseerd interview. Vervolgens is met behulp van een simulatiemodel de mogelijke omvang van het aantal bemiddelbare WAO-ers berekend.

In de notitie van het ministerie van SZW wordt een aantal factoren genoemd die relevant geacht worden voor de beperkte aantallen nog bemiddelbare WAO-ers. is gebaseerd op een aantal veronderstellingen. Zo wordt bijv. geconstateerd:

‘Voor de WAO-ers die langer dan 5 jaar een uitkering hebben is dit (NB. bedoeld wordt op het niet meer daadwerkelijk in staat zijn tot werken) bijvoorbeeld in hoge mate het geval. Bovendien is een belangrijk deel van de WAO- / WAZ- / Wajong-gerechtigden ouder dan 50 jaar. Deze zijn bij de TBA-operatie uitgezonderd van de herkeuring en het merendeel daarvan zal naar verwachting niet beschikbaar zijn voor bemiddeling gezien hun geringe kansen op de arbeidsmarkt.’

De notitie vermeldt voorts dat er jaarlijks in het kader van de Wet REA 30.000 reïntegratietrajecten ten behoeve van de nieuwe instroom van arbeidsongeschikten ¹¹ worden ingezet en tevens 10.000 trajecten ten behoeve van de nieuwe instroom die minder dan 15% arbeidsongeschikt is, d.w.z. in totaal 40.000. Voor het zittende bestand van WAO-ers worden 10.000 trajecten ingezet. Daarnaast worden 10.000 trajecten ingezet ten behoeve van het zittende arbeidsgehandicaptenbestand binnen de ABW en 3.000 voor het zittende bestand arbeidsgehandicapten van ARBVO (personen zonder uitkering of met een Anw-uitkering). Dit betekent dat er jaarlijks voor 23.000 trajecten middelen beschikbaar zijn voor bemiddelbare gehandicapten in het totale zittende bestand. (tabel 27)

AS/tri. Besseling, van der Giezen en Vos, Omvang van de doelgroep voor bemiddelingstrajecten in het WAO-bestand; Lisv, Amsterdam, november 1998

¹¹ Het betreft hier niet uitsluitend de instroom in de WAO maar ook in de WAZ en Wajong.

Tabel 27 Reïntegratie-inspanningen t.b.v. arbeidsgehandicapten in het kader van de Wet REA in 1999

	Lisv	Gemeenten	ARBVO
Doelgroep:	WAO-, WAZ-, Wajong- of WW- uitkeringsgerechtigden	Personen met uitsluitend een ABW-,IOAZ- of IOAW- uitkering en arbeidsgehandicapten in WIW- dienstbetrekking	Niet-uitkerings- gerechtigden en personen met een Anw- uitkering
Middelen:	630 miljoen	85 miljoen	68 miljoen
Begroot aantal reïntegratie- trajecten	50.000 (waarvan 10.000 voor het zittend bestand)	10.000	3.000

Bron: Lisv, Overzicht van reïntegratie-inspanningen, augustus 1999

Volgens het ministerie komt het aantal trajecten ten behoeve van de instroom (40.000) overeen met het aantal bemiddelbaren in de instroom en is hier derhalve sprake van een in principe sluitende aanpak.

Het geraamde aantal trajecten voor het totale zittende bestand (23.000) is zodanig groot, aldus het ministerie, dat alle bemiddelbaren in het bestand binnen een aantal jaren een traject zullen krijgen.¹² Wordt specifiek de situatie voor het WAO-bestand in ogenschouw genomen, dan zou, afgaande op de gegevens van het ministerie, de conclusie moeten zijn dat bij een beschikbaar aantal trajecten van 10.000 per jaar en een aantal in beginsel nog bemiddelbare WAO-ers van 40.000, alle betrokkenen binnen een periode van 4 jaar een reïntegratie-traject kunnen volgen.

3.2 Enkele nadere beschouwingen

¹² Het aantal van 23.000 trajecten wordt daarbij gerelateerd aan het in de notitie van het ministerie genoemde totale aantal nog bemiddelbaar geachte arbeidsgehandicapten (d.w.z. incl. niet-uitkeringsgerechtigden) dat wordt geraamd op 81.000 - 146.000. 'Binnen een aantal jaren' betekent in dat geval derhalve binnen een periode van ca. 4 - 6 jaar.

Het is denkbaar vanuit de gedachtegang zoals neergelegd in de notitie van het ministerie, te trachten enig verder inzicht te krijgen in het nog inzetbare arbeidspotentieel van het arbeidsongeschiktenbestand van WAO-uitkeringsgerechtigden.

In het navolgende is daartoe een verkenning gemaakt. Deze verkenning is gebaseerd op de volgende veronderstellingen t.w.:

- 1) de kans op terugkeer in het arbeidsproces is kleiner naarmate er sprake is van een langere uitkeringsduur;
- 2) de kans op terugkeer in het arbeidsproces is kleiner in geval sprake is van volledige arbeidsongeschiktheid dan bij gedeeltelijke (< 80%) arbeidsongeschiktheid;
- 3) de kans op terugkeer in het arbeidsproces is kleiner naarmate er sprake is van een hogere leeftijd.
- 4) de kans op terugkeer in het arbeidsproces is gering bij volledige medische arbeidsongeschiktheid.

Voor elk van de drie eerstgenoemde criteria kan een (subjectieve) grens worden gesteld waarbij verondersteld wordt dat daarboven de kans op terugkeer in het arbeidsproces vrijwel te verwaarlozen is. Over de samenstelling van het WAO-bestand naar deze criteria i.c. uitkeringsduur, mate van arbeidsongeschiktheid en leeftijd, zijn feitelijke gegevens beschikbaar. Wat betreft het criterium van volledige medische arbeidsongeschiktheid (d.w.z. het aantal WAO-ers dat niet voor een arbeidsdeskundige verschijnt) is dat niet het geval.

Er zijn indicaties dat het zou kunnen gaan om ca. 40% van het aantal WAO-uitkeringsgerechtigden hetgeen zou neerkomen op ca. 300.000 personen.

Gelet op het aantal reeds werkzame WAO-ers van 160.000, zouden derhalve vanuit deze benadering nog ca. 270.000 van de 730.000 WAO-uitkeringsgerechtigden in beginsel potentieel bemiddelbaar zijn.

Vanzelfsprekend gaat het hier om een grove analyse. In aanvulling daarop kan een verkenning worden gemaakt op basis van de eerstgenoemde drie criteria.

Daarbij is aangesloten bij de in de notitie van SZW genoemde (overigens als zodanig ook voor discussie vatbare) criteria, t.w. de veronderstelling dat WAO-ers met een uitkeringsduur > 5 jaar resp. ouder dan 50 jaar resp. WAO-ers die volledig arbeidsongeschikt zijn, nauwelijks kansen hebben op terugkeer in het arbeidsproces.

Uitgaande van deze drie verschillende criteria is in tabel 26 een verkenning gemaakt van het aantal in dat geval nog potentieel bemiddelbare WAO-ers.

Tabel 26 Verkenning van het aantal nog bemiddelbare WAO-ers aan de hand van enkele criteria

Totaal aantal WAO-ers, van wie:	729.000 (1)	729.000 (2)	729.000 (3)
- volledig arbeidsongeschikt	513.000		
- met een uitkerings-duur > 5 jr		536.000	
- >50 jaar			460.000
Sub-totaal	216.000	193.000	269.000
Reeds werkzaam ¹³	112.000	68.000	76.000
Overige (in beginsel bemiddelbare) WAO-ers	104.000	125.000	192.000

Bronnen: Lisv, Ontwikkeling arbeidsongeschiktheid Jaaroverzicht WAO / WAZ / Wajong 1998, tabellen 3.3.1 en 3.3.2 en Lisv, Werkenden in de WAO, oktober 1999

Afhankelijk van het gehanteerde criterium zou derhalve op grond van deze verkenning in het huidige WAO-bestand het aantal personen dat theoretisch nog bemiddelbaar is, liggen tussen 104.000 en 192.000.

Deze uitkomst wijkt duidelijk af van de eerdergenoemde uitkomsten zoals gepresenteerd in de notitie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid waarin tot een aantal van minimaal 31.000 en maximaal 40.000 bemiddelbare arbeidsongeschikten in het WAO-bestand werd geconcludeerd.

In de praktijk zullen overigens niet alle WAO-ers die op grond van één van de gehanteerde criteria nog bemiddelbaar worden geacht, ook feitelijk bemiddelbaar blijken omdat een deel na verloop van tijd ook onder één of meerdere van de criteria zal vallen of so-wie-so niet bemiddelbaar blijkt. De vraag hoe

¹³ De cijfers over de reeds werkzame WAO-ers zijn voor de drie verschillende criteria als volgt berekend. Uit de Lisv-notitie Werkenden in de WAO blijkt dat in totaal 160.000 WAO-ers thans werkzaam zijn. Uit deze notitie kan tevens afgeleid worden hoe groot het aantal WAO-ers is met een uitkeringsduur > 5 jaar resp. > 50 jaar is resp. volledig arbeidsongeschikt is, t.w. 92.000 resp. 84.000 resp. 48.000. Deze aantallen zijn telkens in mindering gebracht op de 160.000 waaruit de in de tabel genoemde cijfers resulteren.

groot dit uiteindelijk niet bemiddelbare deel is, is moeilijk of niet te beantwoorden. Daarover kan hoogstens slechts op basis van (wederom subjectieve) veronderstellingen een indicatie worden verkregen. Daarvan is hier evenwel afgezien.

Ook binnen deze categorieën (bijv. binnen de groep van 104.000 nog bemiddelbaar geachte gedeeltelijk arbeidsgeschikte WAO-ers) zijn sub-groepen te onderscheiden met een naar verondersteld mag worden verschillende kans op reïntegratie. Zo kan de kans op reïntegratie voor een gedeeltelijk arbeidsgeschikte die jonger is dan 50 jaar als groter worden beschouwd dan voor een gedeeltelijk arbeidsgeschikte die ouder is dan 50.

Eveneens geldt dat in de totale groep van volledig arbeidsongeschikten sub-groepen onderscheiden kunnen worden die wellicht beter bemiddelbaar zijn dan bepaalde sub-groepen gedeeltelijk arbeidsongeschikten als bijv. de groep die naar verhouding nog jong is en nog slechts korte tijd een WAO-uitkering ontvangt.

De drie gehanteerde criteria onderling tegen elkaar afwegend, lijkt al met al (enigszins in afwijking van het huidige beleid dat zich met name richt op degenen met een uitkeringsduur < 5 jaar) een beleidsaanpak die in eerste instantie gericht is op reïntegratie van gedeeltelijk arbeidsongeschikten (d.w.z. op de totale groep van gedeeltelijk arbeidsongeschikten incl. degenen die ouder zijn dan 50 jaar en degenen die reeds langer dan 5 jaar een uitkering ontvangen, de grootste kans op succes te bieden. Daarnaast zouden degenen die weliswaar volledig arbeidsongeschikt zijn maar die jonger zijn dan 50 jaar én met een uitkeringsduur < 5 jaar, naar verhouding eveneens nog een goede kans op reïntegratie kunnen hebben.

Hoewel vooralsnog geen harde conclusies te trekken zijn wat betreft het aanwezige potentieel aan bemiddelbare WAO-ers, zouden aan de voorgaande beschouwingen, uitgaande van de ook door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gewenste sluitende aanpak van de arbeidsongeschiktheid, de navolgende constatering verbonden kunnen worden:

1. Wanneer de huidige beleidsinzet wat betreft het aantal beschikbare reïntegratie-trajecten ten behoeve van de **nieuwe instroom** (t.w. 40.000) , zoals in de notitie van het ministerie wordt gesteld, aansluit op en overeenkomt met het feitelijk aantal bemiddelbaren in die instroom, is ten aanzien van die instroom geen beleidswijziging (c.q. -intensivering) noodzakelijk. Dit betekent wel dat 60% van de totale nieuwe instroom (i.c. ca. 60.000 personen) als niet direct bemiddelbaar wordt gekwalificeerd.
2. Indien het potentieel bemiddelbare aantal WAO-ers **in het huidige bestand** zou liggen in de orde van grootte waar het ministerie vanuit gaat (t.w. tussen 31.000 en 40.000), kan het huidige reïntegratiebeleid grosso modo in beginsel als voldoende worden beschouwd ¹⁴ maar moet

---

¹⁴ Althans in termen van beschikbare financiële middelen d.w.z. afgezien van de beschikbaarheid van deskundigen die voor de uitvoering noodzakelijk zijn. Zo is onlangs door Arbeidsvoorziening bekend gemaakt dat in 1999 slechts 13.000 werklozen met een arbeidshandicap via een reïntegratie-traject aan een baan zijn geholpen tegen 17.000 het jaar daarvoor. Als oorzaak van deze terugloop wordt gewezen op een groot tekort aan ervaren arbeidsdeskundigen waardoor stagnatie optreedt in de voortgang van trajecten.

tegelijkertijd geconstateerd worden dat de omvang van de ‘stille reserves’ in de WAO kennelijk uiterst minimaal is en moet er derhalve tevens van uitgegaan worden dat er nauwelijks of geen mogelijkheden zijn om het bestand van 730.000 WAO-ers substantieel terug te dringen.

3. In geval daarentegen wordt uitgegaan van een aantal bemiddelbare WAO-ers in de orde van grootte van ca. 100.000 is de huidige beleidsinzet met betrekking tot reïntegratie van arbeidsgehandicapten onvoldoende om binnen afzienbare tijd (d.w.z. binnen ca. 4 jaar) tot een (substantiële) reductie van het aantal WAO-uitkeringsgerechtigden te komen. Dit betekent dat in geval van een sluitende aanpak de komende 4 jaren een extra inzet nodig is van ca. 15.000 trajecten jaarlijks, met name te richten op de gedeeltelijk arbeidsgehandicapten.

Zoals uit deze analyse blijkt heeft de bepaling van het aantal potentieel bemiddelbare arbeidsgehandicapten een enigszins arbitrair karakter. Dit neemt niet weg dat de Stichting van de Arbeid van oordeel is dat de beleidsinzet in de komende jaren moet gaan in de richting van hetgeen hierboven onder 3. is geformuleerd.